

บทความ: การปรับปรุงข้อมูลในบัญชีดุลการชำระเงินปี 2567

ช่วงที่ผ่านมา หลายคนเห็นข้อมูล Net Errors and Omissions (NEO) ปี 2567 ที่เผยแพร่เมื่อเดือนมีนาคม 2568 อยู่ที่ประมาณ 15.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 5 แสนล้านบาท) แล้วกังวลว่าเงินจำนวนดังกล่าวเป็นเงินสีเทาที่ไหลเข้าประเทศจนส่งผลให้เงินบาทแข็งค่าขึ้น โดยที่ ธปท. ไม่สามารถระบุที่มาที่ไปได้ ข้อเท็จจริงเป็นเช่นไร บทความนี้ ขอทำความเข้าใจไปที่ละประเด็น

1. NEO คืออะไร

Net Errors and Omissions (NEO) เป็นตัวเลขที่แสดงความคลาดเคลื่อนเชิงสถิติในการจัดทำข้อมูลบัญชีดุลการชำระเงิน (Balance of Payments: BOP) ที่ยังไม่สามารถแจกแจงธุรกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติ ว่ามาจากกิจกรรมใด ไม่ว่าจะเป็นการค้าขายสินค้าและบริการ การเปลี่ยนแปลงการถือครองสินทรัพย์ระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติ และธุรกรรมการชำระ/แลกเปลี่ยนเงิน ซึ่งบางกรณียากที่จะบันทึกได้ครบถ้วน 100% หรือครบถ้วนตั้งแต่แรก ดังนั้น NEO จึงมาจาก 2 สาเหตุ

- ความล่าช้าของข้อมูล เช่น ข้อมูลการลงทุนโดยตรง (FDI) หรือการส่งกลับกำไรของบริษัทต่างชาติ ที่ต้องรออ้างอิงจากงบการเงินที่รายงานต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า
- ความไม่ครบถ้วนและไม่แม่นยำของข้อมูล เช่น ข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งต้องประมาณการจาก model ก่อนที่จะสอบทานกับข้อมูลการสำรวจของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ทั้งนี้ ธปท. จะเผยแพร่ข้อมูล BOP รายปีเบื้องต้นในเดือนมีนาคมของปีถัดไป จากนั้นจะปรับปรุงข้อมูลอีก 2 ครั้ง ในทุกเดือนกันยายน ตัวอย่างเช่น การจัดทำข้อมูล BOP ของปี 2567 จะเผยแพร่ครั้งแรกในเดือนมีนาคมปี 2568 และจะปรับปรุงข้อมูลอีก 2 ครั้ง ในเดือนกันยายน 2568 และเดือนกันยายน 2569

2. NEO ของปี 2567 ถือว่าสูงหรือไม่

ในการพิจารณาว่า NEO สูงหรือไม่ ควรดู NEO เป็นสัดส่วนต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศโดยรวม เนื่องจากทั่วไปประเทศที่มีการค้าขายและการลงทุนระหว่างประเทศสูง จะมี NEO สูงตามไปด้วย ซึ่ง NEO ปี 2567 อยู่ที่ 7.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยปรับลดลงมากกว่าครึ่งจาก 15.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

โดยสัดส่วน NEO ต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย ในปี 2567 อยู่ที่ 1% ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 10 ปี ที่ 1.3% และน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทั่วโลกที่ประมาณ 2.4%

ขนาดของ NEO	ค่าเฉลี่ย 10 ปี ย้อนหลัง (ปี 2557 –2566)			
	ทั่วโลก 173 ประเทศ	กลุ่มเอเชีย 39 ประเทศ	กลุ่มเอเชียรายได้ปานกลาง*	ไทย
% เทียบมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ	2.4	3.3	1.5	1.3

ที่มา: World Bank และคำนวณโดย ธปท.

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิ.ย. 2568

*กลุ่มประเทศเอเชียรายได้ปานกลาง 6 ประเทศ อาทิ จีน 2.8% คาซัคสถาน 2.1% มาเลเซีย 1.3% มองโกเลีย 1.2% อินโดนีเซีย 0.3%

3. NEO ที่พูดถึงกัน เป็นเงินใหม่ที่ไหลเข้ามาในไทยในปีนี้อหรือไม่ และส่งผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่าในช่วงนี้ใช่หรือไม่

NEO ที่กล่าวถึง ไม่ใช่เงินตราต่างประเทศที่ไหลเข้ามาใหม่ในปีนี้อ แต่เป็นส่วนหนึ่งใน BOP ของปี 2567 ที่เกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่ยังไม่สามารถแจกแจงได้ว่าธุรกรรมเกิดขึ้นจากกิจกรรมใด จึงถูกบันทึกเป็น NEO ทั้งนี้ การบันทึกธุรกรรมเป็น NEO ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อค่าเงินเพิ่มเติม เพราะผลต่อค่าเงินได้เกิดขึ้นแล้วเมื่อธุรกรรมนั้นเกิดขึ้น

4. ถ้าไม่ใช่ NEO แล้วอะไรที่ส่งผลให้เงินบาทแข็งค่าในปีนี้อ

ในช่วงที่ผ่านมา ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อค่าเงินบาทมาจากการคาดการณ์การปรับลดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลางสหรัฐฯ จากแนวโน้มเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ประกอบกับแรงกดดันจากปัจจัยเฉพาะ ทั้ง Current Account ที่เกินดุลมากกว่าขาด สถานการณ์การเมืองของไทยที่มีเสถียรภาพมากขึ้น รวมถึงราคาทองคำที่เพิ่มขึ้นมาก

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินบาทโดยทั่วไป นอกจากจะมาจากธุรกรรมซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศแล้ว ยังมาจากการปรับคาดการณ์ของตลาดโดยไม่เกิดธุรกรรมได้เช่นกัน ค่าเงินบาทจึงอาจไม่ได้เคลื่อนไหวไปกับการซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะหนึ่งต่อหนึ่งเสมอไป ซึ่งอาจอธิบายได้เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของราคาสินทรัพย์อื่น เช่น หุ้นของบริษัทผู้ผลิตน้ำมัน ที่หลายครั้งที่ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นเร็วช่วงข้ามคืน เราเห็นราคาหุ้นกลุ่มบริษัทน้ำมันปรับเพิ่มขึ้นทันทีโดยไม่ต้องมีปริมาณธุรกรรมจำนวนมากในช่วงเช้า ซึ่งกรณีของค่าเงินบาท ก็ จะเห็นความสัมพันธ์กับราคาทองคำในลักษณะเดียวกัน

ในช่วง 2-3 ปีหลัง ธปท. เห็นว่ามีธุรกรรมซื้อ-ขายเงินบาทตามการเคลื่อนไหวของราคาทองคำ (correlation trade) เพิ่มขึ้นมาก ซึ่งสาเหตุมาจากการพฤติกรรมการซื้อ-ขายทองคำของคนไทย โดยราคาทองคำมักปรับสูงขึ้นในช่วงที่เงินดอลลาร์สหรัฐฯ อ่อนค่า เมื่อราคาทองคำเพิ่มขึ้น คนไทยจะขายทอง ทำให้ร้านทองต้องไปขายทองคำในตลาดต่างประเทศ และเมื่อได้เงินตราต่างประเทศจึงนำมาแลกเป็นเงินบาท ทำให้การแข็งค่าของเงินบาททรุนแรงขึ้น และในกรณีที่เงินดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับแข็งค่า ราคาทองคำลดลง ก็จะเกิดธุรกรรมตรงกันข้าม จนราคาทองคำกลายเป็นปัจจัยที่ amplify การเคลื่อนไหวของเงินบาททั้งสองด้าน โดยแม้ไทยจะเป็นประเทศผู้นำเข้าทองคำสุทธิ แต่เห็นได้ว่าผลต่อค่าเงินในแต่ละช่วงจะขึ้นกับจำนวนธุรกรรมด้านซื้อและด้านขายช่วงเวลานั้น (gross basis)

5. NEO สะท้อนเงินทุนสีเทาที่ไม่รู้ที่มาที่ไป ใช่หรือไม่

NEO ไม่ได้สะท้อนว่าเป็นเงินสีเทา โดยการถูกบันทึกเป็น NEO เป็นคนละเรื่องกับการบ่งชี้ว่ามาจากธุรกิจสีเทา เพราะ NEO เกิดจากความคลาดเคลื่อนทางสถิติจากการจัดทำข้อมูลดุลบัญชีการชำระเงิน ขณะที่ธุรกรรมสีเทาสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในส่วนที่บันทึกใน BOP ได้และในส่วนที่เป็น NEO ตัวอย่างธุรกรรมที่บันทึกใน BOP ได้ เช่น บริษัทต่างชาติที่อาจเกี่ยวข้องกับธุรกิจสีเทาเข้ามาซื้อหุ้นไทยผ่านตัวกลาง ซึ่งไม่สามารถระบุตัวตนและวัตถุประสงค์ของเจ้าของเงินได้ หรือบริษัท scammer มาซื้อทองในไทยเพื่อฟอกเงิน จะถูกบันทึกเป็นกิจกรรมปกติใน BOP ส่วนธุรกรรมที่จะถูกบันทึกเป็น NEO เช่น ชาวต่างชาติซื้อคอนโดในไทยและชำระด้วยคริปโทเคอร์เรนซี (cryptocurrency) กรณีนี้ จะเห็นการถือสินทรัพย์ไทยของชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น แต่ไม่เห็นข้อมูลการแลกเปลี่ยนเงิน จึงถูกบันทึกเป็น NEO

ทั้งนี้ การตรวจสอบว่าเป็นธุรกรรมสีเทาหรือไม่ เป็นหน้าที่ของสำนักงาน ปปง. ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลหลักในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ขณะที่ ธปท. มีบทบาทในการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ AML/CFT ที่สำนักงาน ปปง. กำหนดและรายงานธุรกรรมต้องสงสัยต่อสำนักงาน ปปง. เพื่อดำเนินการตรวจสอบต่อไป

6. สำหรับข้อมูลทองคำและ cryptocurrency ธปท. เห็น/ไม่เห็นข้อมูลอะไรบ้าง

ธปท. เห็นข้อมูลการทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินที่ทำผ่านผู้ให้บริการที่อยู่ได้กำกับ เช่น สถาบันการเงินทั้งหมด ซึ่งรวมถึงธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินของบริษัททองคำและธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อ-ขายสินทรัพย์ดิจิทัล

กรณีทองคำ นอกจากข้อมูลธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินแล้ว ธปท. จะนำข้อมูลนำเข้า-ส่งออกทองคำจากกรมศุลกากรมาประกอบการจัดทำข้อมูล BOP ด้วย โดยที่ผ่านมา ข้อมูลจากกรมศุลกากรและข้อมูลธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินจากสถาบันการเงินเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม ธปท. เห็นเฉพาะข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกทองคำที่รายงานต่อกรมศุลกากร แต่ไม่ทราบวัตถุประสงค์ของการนำเข้า-ส่งออก รวมถึงไม่เห็นข้อมูลการลักลอบนำเข้า-ส่งออก หรือความผิดปกติอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยการตรวจสอบเชิงลึกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรณีของ cryptocurrency ธปท. มีข้อมูลการทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินเฉพาะที่ระบุวัตถุประสงค์เพื่อซื้อ-ขาย cryptocurrency ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนเงินของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล หรือนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา จึงจำเป็นต้องนำข้อมูลการซื้อขาย cryptocurrency ที่รายงานต่อสำนักงาน ก.ล.ต. มาประกอบด้วย เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และสอบทานความถูกต้องได้ดีขึ้น

7. ธปท. มีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร เพื่อป้องกันธุรกรรมสีเทา

ธปท. ไม่ต้องการเห็นธุรกิจหรือธุรกรรมในประเทศไปเกี่ยวข้องการทุจริตในทุกมิติ และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- (1) การสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในภาคการเงิน เช่น พร้อมเพย์ เพื่อให้การทำธุรกรรมมี digital footprints และสามารถตรวจสอบธุรกรรมได้
- (2) การออกหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า ได้แก่ Know Your Customer (KYC) Customer Due Diligence (CDD) และ Enhanced Due Diligence (EDD) การออกมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาบัญชีม้า รวมถึงการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ AML/CFT ของสำนักงาน ปปง. อย่างเคร่งครัด
- (3) การแสดงความกังวลต่อการจัดตั้งศูนย์กลางทางการเงิน (Financial Hub) ที่อาจมีกฎหมายที่ผ่อนคลายนอกเหนือจากปกติ จึงควรมีแนวทางปิดช่องโหว่ในมิติต่าง ๆ ให้พร้อมก่อน เพื่อลดความเสี่ยงการถูกใช้เป็นแหล่งสนับสนุนธุรกรรมทางการเงินที่ไม่ถูกกฎหมาย
- (4) การมีท่าทีที่สะท้อนความระมัดระวังในการนำ cryptocurrency มาใช้ในธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะในช่องทางที่ไม่ถูกกำกับดูแล ซึ่งมีโอกาสถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน เนื่องจากยากต่อการติดตามและตรวจสอบ

ทั้งนี้ ภายใต้ความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนขึ้นของกิจกรรมในภาคการเงิน ธปท. ได้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ (task force) เพื่อติดตามพัฒนาการของธุรกรรมในหลากหลายมิติ รวมทั้งนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบนโยบาย และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบได้ทันการณ์ นอกจากนี้ ยังร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงาน ก.ล.ต. สศช. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น และเพิ่มศักยภาพในการติดตามธุรกรรมต่าง ๆ รวมทั้งประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจตรวจสอบ เช่น สำนักงาน ปปง. เมื่อมีธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการเกิดธุรกรรมสีเทา